

Els fons audiovisuals de l'Arxiu Municipal de Granollers

159

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
17 (2013), 159-165

Es calcula que un 90% dels films produïts abans dels anys trenta s'ha perdut per la fragilitat del suport i la manca de cura.¹ Molts films posteriors a aquesta data tampoc han sobreviscut; els canvis tecnològics no ho han afavorit. Malgrat això, gràcies a les gestions de moltes persones i als aficionats que en el seu dia van filmar Granollers, la nostra ciutat té la sort de poder gaudir d'imatges en moviment molt valuoses.

Les pel·lícules, els vídeos i tota la informació fílmica enregistrada, amb independència del suport, de les característiques físiques i intel·lectuals, i de la producció (ja sigui fruit del treball d'una organització o d'una persona en el desenvolupament de les seves activitats lúdiques o professionals), constitueixen el nostre patrimoni audiovisual. Tots aquests documents tenen un gran valor, perquè les imatges en moviment són testimonis fidels del passat recent de la nostra ciutat i ens ajuden en els processos de construcció de la memòria històrica. Cada document reflecteix un moment històric determinat i permet l'anàlisi de la vida a ciutat.

La informació que contenen aquests films és el que els dona la categoria de document d'arxiu. Tots els documents audiovisuals que mostren la ciutat i que són anteriors a l'aparició de la televisió de Granollers són molt importants. Ens mostren la vida als carrers, els esdeveniments, les festes... amb una potència que ens transporta a aquest Granollers d'abans, tant si l'hem viscut com si no.

L'Arxiu Municipal de Granollers s'ocupa des de fa temps de la recuperació i conservació d'aquest patrimoni fílmic, i aquests dos darrers anys ha endegat noves actuacions per assegurar-ne la preservació i la divulgació. En les pàgines que segueixen intentarem explicar el contingut d'aquests fons audiovisuals i les actuacions que porta a terme l'Arxiu Municipal per conservar-los, documentar-los i fer-los accessibles al conjunt dels ciutadans.

¹ ÁLVAREZ, J.; DEL AMO, A.; ORTIZ, A. [et al.]: *La imagen rescatada: recuperación, conservación y restauración del Patrimonio Cinematográfico / textos*: Filmoteca Generalitat Valenciana, DL. 1991. p. 49.

El patrimoni filmic

Els documents audiovisuals presents a l'Arxiu poden ser classificats per les seves característiques físiques en: materials en pel·lícula film de 8 mm, súper 8 mm i 16 mm, alguns amb banda sonora incorporada i d'altres no, i la majoria fets per aficionats al cinema; materials magnètics (vídeos en formats Beta i VHS), la majoria fets per professionals i que constitueixen el fons més voluminós, i materials plàstics en CD Rom i DVD. Pel contingut temàtic, es poden classificar en pel·lícules de ficció i pel·lícules de no-ficció o documentals.

Bona part dels fons audiovisuals de l'Arxiu són fruit de les donacions rebudes al llarg dels anys. La majoria dels films han estat recuperats, realitzats i/o donats per aficionats i estudiosos del cinema. Altres documents són fruit de produccions o encàrrecs professionals.²

Cronològicament el document més antic data de 1914. És el documental *Granollers, Festa Major 1914*, del qual tenim una còpia digital; l'original, una còpia de projecció d'època en suport nitrat en 35 mm, és a la Filmoteca de Catalunya, i va ser restaurat l'any 2003 amb la participació de l'Ajuntament de Granollers i projectat públicament el 23 d'agost de 2004 al Teatre Auditori. La pel·lícula és un conjunt d'imatges d'alguns dels actes destacats de la Festa Major del 1914.³

En l'apartat de ficció cal destacar les pel·lícules del director Ramon Dagà, realitzades els anys vint, *Campeón por amor (1921)*, *Granollers industrial (1922)* i *Ama a tu mujer (1923)*,⁴ de les quals l'Arxiu té còpies en 16 mm; els originals de nitrat es troben a la Filmoteca de Catalunya.

² Algunes de les persones que han fet donacions són: Antonio Alcalde Carrillo, Marta Artigas Margenat, Lambert Botey Prat, Joan Corbera Santanach, Francesc Garrell Saló, Gabriel Montagud Galán, Jaume Ortuño Clapés, Josep Rovira Gallemí, Josep Rovira Redorta, Joan Sallent Panadero, Jordi Saurí Conejero, Josep Comas Castellsagué i família Arimany Montañà.

³ Vegeu: CALLE, J.; CARDONA, R.; MEDALLA, J.; RIBAS, I. «La recuperació d'un document excepcional: el film *Granollers, Festa Major 1914*», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2004*, Associació Cultural de Granollers, 2005, p. 133-163.

⁴ Vegeu: BOTEY, L.; MEDALLA, J.: «El cinema a Granollers: noves aportacions». *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers*, Associació Cultural de Granollers, 1997, p. 20-22; BOTEY, L.; MEDALLA, J.: «Inici d'una història. El cinema al Vallès Oriental». *Lauro. Revista del Museu de Granollers*, 24, 2003, p. 24.

De la mateixa categoria dels anys seixanta hi ha les pel·lícules de Josep Rovira Gallemí, amb títols com *El pequeño milagro*, *Història de la ciutat* i *La ciutat somiada*. Dels anys setanta, hi ha pel·lícules de Lambert Botey *La boulangère de Monceau*, *Cinc nanos amb bici* i *Us agradaria fer una ciutat nova*, de Jaume Ortuño *Visca l'Ajuntament, visca Espanya* i de Joan Corbera *Aparador de la Gralla 1981*, *Cursa de motos 1971*, entre d'altres.

Una gran majoria de les filmacions del fons audiovisual estan en els formats de 8 mm i súper 8 mm, que eren les més habituals als anys seixanta i setanta. Per valorar-ne millor el contingut, és important conèixer el procés de treball que se seguia per fer aquelles pel·lícules. Es rodava en petites bobines que no passaven de cinc minuts, i que, com que tenien un cost elevat, obligaven els càmeres a mesurar adequadament els temps de rodatge; si no calia, mai es repetia una escena. Aquestes cintes s'enviaven a revelar a un laboratori de Madrid i quan al cap d'uns quinze dies es recollien, s'iniciava el procés de muntatge, que es feia manualment amb una moviola. Una vegada es tenia la pel·lícula muntada s'enviava a un altre laboratori, en aquest cas a Barcelona, on hi posaven una diminuta banda magnètica que serviria per a la futura banda sonora. Hem de tenir en compte que tècnicament no es podia utilitzar el so directe, i que la majoria de films havien d'optar per una senzilla banda musical i algunes veus en off. No hi havia cap possibilitat de postproducció, ni d'afegir-hi cap tipus d'efecte especial. Un altre problema era que cada obra era única i sempre es corria el perill que es pogués malmetre al llarg de qualsevol projecció.

Pel que fa als documentals, la temàtica és molt variada: temes culturals, educatius, esportius, de serveis, urbanístics, des dels anys quaranta fins a l'actualitat. Són interessants els reportatges d'algunes desfilades de la Fira i Festes de l'Ascensió dels anys seixanta, les filmacions de la nevada de 1962, de la transformació urbanística dels anys setanta, les primeres emissions de la televisió local, les primeres edicions de la Festa Major de Blancs i Blaus o els documentals de la col·lecció «Coneguem Granollers».

En els darrers dos anys s'ha incrementat molt el gruix del fons audiovisual amb pel·lícules rodades els anys setanta. Tots aquests documents audiovisuals han permès la creació d'una col·lecció d'imatge en moviment i de tres fons audiovisuals, corresponents a donacions realitzades per Lambert Botey, que ha constituït el

Fons Cineclub AC, per Joan Corbera i per Jaume Ortuño, que respectivament han generat els fons que duen el seu nom. Aquestes donacions han incrementat el fons general audiovisual; les pel·lícules incorporades són en suport 8 mm i súper 8 mm fetes els anys setanta i vuitanta del s. XX.

El nombre de documents audiovisuals existent avui a l'Arxiu Municipal de Granollers és de 142, la major part dels quals corresponen a filmacions de les dècades de 1970 (26 %), 1980 (31 %) i 1990 (23 %), tal com es veu a la Taula 1:

	Nombre	%
1910-19	1	0,7
1920-29	3	2,1
1930-39	0	-
1940-49	0	-
1950-59	3	2,1
1960-69	12	8,5
1970-79	37	26,1
1980-89	45	31,7
1990-99	33	23,2
2000-10	8	5,6
TOTAL	142	100

L'actuació de l'Arxiu Municipal

Les funcions de l'Arxiu envers els documents filmics són: recuperar-los, conservar-los, documentar-los, difondre'ls i fer-los accessibles; funcions que s'intenten complir i sobre les quals es va dissenyar un pla d'actuació per aplicar al llarg del període 2011-2014, en què també es procurarà la regulació jurídica dels documents.

Per a la visualització de tots aquests documents és necessari l'ús de diferents aparells reproductors. Per a les pel·lícules film es requereix uns projectors adequats per a cada un dels diversos suports; per als suports magnètics, aparells de vídeo, i per als CD Rom i DVD pot ser suficient un ordinador amb lector de reproductor incorporat. Això suposa un handicap ja que l'Arxiu no disposa de tots els aparells de projecció idonis. Ara bé, el cost de l'adquisició i els problemes

de manipulació que se'n deriven fan que la millor alternativa sigui la digitalització d'alta qualitat, pels avantatges que suposa quant a facilitat de reproducció i difusió. La digitalització és un dels punts principals del pla i ja s'ha iniciat el procés, prioritzant les pel·lícules de 8 mm, súper 8 mm i 16 mm. Actualment hi ha digitalitzades 66 d'aquestes pel·lícules.

Un cop digitalitzats, la conservació d'aquests documents requereix evitar-ne la manipulació, sobretot la dels documents més fràgils i antics, preservant-los de la llum directa i amb les condicions de temperatura i humitat adequades. Aquest aspecte està ben resolt amb els recursos actuals, i amb la col·laboració de la Filмотeca de Catalunya, on s'ha dipositat les pel·lícules de nitrat.

Una tasca fonamental és la documentació dels audiovisuals. El catàleg actual és el punt de partida per ampliar i aprofundir en els aspectes relacionats amb les característiques tècniques del suport, la sinopsi del document, l'establiment de descriptors de llocs, persones, fets, etc. En aquest aspecte també s'ha articulat la col·laboració d'experts i ciutadans; sense ells, el personal de l'arxiu no podrà obtenir tot el coneixement que es necessita per realitzar bé aquesta tasca. És per això que l'abril de 2011 es va constituir el grup assessor audiovisual, format per persones vinculades al cinema i a la història de la ciutat i que amb els seus coneixements ajuden a la documentació de les pel·lícules de l'Arxiu. Es realitzen trobades mensuals en què es visiona una pel·lícula amb la finalitat de documentar-la de la manera més exhaustiva possible. Aquest grup assessor, format en un inici per Lambert Botey, Cinta Cantarell, Joan Garriga, Jordina Medalla i Lluïsa Salvador, ben aviat es va ampliar amb la participació de Joan Corbera, Agustí Corominas, Josep Maria Farnés i Rosa Viñallonga. Sovint en aquest grup es convida persones vinculades directament amb la temàtica dels films projectats, a fi d'ampliar la documentació. Des de la seva creació, i fins al mes de desembre de 2012 s'han documentat un total de 25 pel·lícules en 17 sessions, tal com es veu a la taula 2:

Taula 2. Films documentats pel grup assessor de l'Arxiu en matèria audiovisual

Any	Títol	Autors
1958	Catecisme Barri Xarlet	Josep Bernaus
1962	Nevada del Nadal de l'any 1962	Josep Comas Castellsagué i Josep Lluís Arimany Nicolau
1962	La gran nevada	Francesc Garrell Saló
1965	Granollers, sant dijous	Lluís Rovira Redorta
1971	Temporalada	Joan Corbera Santanach
1971	Cursa de motos	Joan Corbera Santanach
1971	Cinc nanos amb bici	Lambert Botey Prat
1972	Granollers	Joan Corbera Santanach
1975	Arrossada	Joan Corbera Santanach
1975	La muralla	Lambert Botey Prat
1976	Sant Jordi	Joan Corbera Santanach
1976	Cineclub AC	Joan Corbera Santanach
1976	Sant Jordi	Joan Corbera Santanach
1977	Sant Jordi	Joan Corbera Santanach
1977	Congrés de Cultura Catalana	Lambert Botey Prat
1977	Eleccions	Lambert Botey Prat
1977	Maig	Lambert Botey Prat
1977	Oh Granollers	Pere Illa i Jordi Mauri
1977	Edificis 1900	Joan Corbera Santanach
1977	Míting PSC	Lambert Botey Prat
1977	El romànic al Vallès	Jaume Ortuño Clapés
1978	Danses	Joan Corbera Santanach
1979	Festes de Nadal	Lambert Botey Prat
1979	Quan les granotes fan festa major	Lambert Botey Prat
1979	Escola Sant Esteve	Joan Corbera Santanach

Des de l'any 2010 l'Arxiu Municipal de Granollers ha endegat una sèrie d'actes per difondre els films dels seus fons. Des d'aquesta data l'Arxiu celebra cada any el Dia Internacional del Patrimoni Audiovisual. La celebració d'aquesta diada, proclamada per la UNESCO l'any 2005, és una iniciativa per conscienciar la població mundial de l'alt risc de perdre el nostre patrimoni audiovisual a causa de la degradació dels materials i l'obsolescència tecnològica.

La celebració de la diada ha permès la digitalització, l'edició i la projecció pública de les pel·lícules: *Granollers sant dijous*, *Congrés de Cultura Catalana*, *Granollers 1972*, *Canvi de noms dels carrers* i també la creació d'una col·lecció de material de difusió amb la publicació d'uns fulls de sala amb una sinopsi breu i les característiques tècniques de cada film.

Així mateix en altres dates assenyalades, com ara la Festa Major, s'ha projectat *Quan les granotes fan festa major*, que és un documental de la festa de 1979. També per recordar els 50 anys de la gran nevada de 1962, s'ha projectat durant els dies de Nadal dues filmacions que van recollir aquest esdeveniment, filmades per Josep Comas i Josep Lluís Arimany i per Francesc Garrell, i se n'han publicat uns fulls de sala.

Arribats a aquest punt, podem dir que en el marc de l'Arxiu Municipal estaran garantits l'accés públic i la difusió, i que podem gaudir de manera individual o col·lectiva d'un patrimoni de tots, conservat al llarg dels anys per les institucions arxivístiques de la ciutat. Esperem continuar gaudint de la col·laboració generosa de persones que vulguin dipositar les seves pel·lícules a l'arxiu.

Lambert Botey Prat,
Jordina Medalla Prat,
Carme Pérez Martín,
Roser Rodríguez Baches
Arxiu Municipal de Granollers